

PROBLEMI PROIZVODNJE KRMNIH SMJESA U 1961. GODINI

Diskusije o upotrebi, proizvodnji, vrijednosti itd. koncentrirane stočne hrane vrlo su česte posljednjih 5-6 godina. Sadržaj tema takvih diskusija mnogo se izmijenio u tom vremenu, pa su mnoga sporna i nejasna pitanja već riješena i opće prihvaćena, a iskrslili su neki novi problemi o kojima bi bilo zanimljivo raspraviti na širokom forumu poljoprivrednih stručnjaka.

Ako postavimo i složimo pred sebe sva gledišta s kojih se raspravljalo o pitanju proizvodnje i primjene krmnih smjesa, vidimo da nema više onako divergentnih stanovišta kao ranije, da postoje sve sličnija gledanja na probleme, ali da još uvijek ima i objektivnih i subjektivnih okolnosti, koje govore da je potrebno diskutirati još o mnogim pitanjima.

U čemu se po našem mišljenju situacija izmijenila, što je već postalo općenito prihvaćeno, a što još nije? Čini se, da je najvažnije da se u krugovima stručnjaka na krmnu smjesu gleda kao na obaveznu komponentu u stočarskoj proizvodnji. Nauka o ishrani stoke primjenjuje se u praksi svagdje gdje rade poljoprivredni stručnjaci ili gdje dopire njihov utjecaj. Pitanje je samo u kojoj je mjeri i tehnički izvodivo i stočaru pristupačno takvo hranjenje, da ne govorimo sada o ekonomičnosti ishrane u odnosu na cjelokupnu stočarsku proizvodnju.

Usporedo s prihvaćanjem krmne smjese, kao priznatog faktora u proizvodnji stoke, pristupilo se i rješavanju osiguranja sirovina za krmne smjese. Naš opće poznati i toliko puta naglašavani manjak bjelančevina počeli smo nadoknađivati uvozom, tako da danas praktički nema, ili ne bi trebalo biti problema nedostatka bjelančevinastih sirovina. U kojoj mjeri je uvoz trajno i ekonomično rješenje pitanje je diskutije, pa će se o tome i kasnije govoriti, no sada je najvažnije da nam sirovine ne predstavljaju zapreku za izvršavanje stočarskih programa. Ponegdje su stvorene i prekomjerne zalihe, koje su utjecale i na domaću proizvodnju pojedinih sirovina. Nastale su teškoće u plasmanu ribljeg i mesnog brašna, kao posljedica skuplje proizvodnje, ali ne smijemo izgubiti iz vida potrebu stimuliranja domaćih proizvođača na povećanu proizvodnju.

Treći problem, koji je dobrim dijelom riješen, iako ne u potpunosti, jest izgradnja objekata za proizvodnju miješane stočne hrane. Iako se dugo raspravljalo o različitim »konceptijama« o odnosima, veličini objekata, predsmjesama i gotovim smjesama, ipak se tu i tamo javljaju novi objekti, a zajednica je osigurala znatna sredstva za izgradnju novih objekata. Postoji znatan interes domaće industrije, koji nije uvijek praćen odgovarajućom kvalitetom, ali ne postoji razlog da se i u pogledu kvaliteta nekih proizvoda ne učini znatan napredak. Broj proizvođača krmnih smjesa, kako onih koji proizvode samo za vlastite potrebe, tako i onih koji proizvode za tržište, stalno se povećava, a u narednim godinama će se još brže povećavati, naročito kada se počnu podizati veći objekti čija je izgradnja predviđena a sredstva osigurana, i čitava mreža manjih objekata koji treba da se na njih oslanjaju.

Kod nabiranja već priznatih rezultata treba spomenuti i stvaranje stručnih kadrova. Formiranje stručnjaka za ishranu zahtijeva dug proces, pa ono što je do sada napravljeno predstavlja relativno solidnu osnovu, ali ne može još ni izdaleka zadovoljiti uvećane potrebe a pogotovu one koje nas očekuju u narednim godinama. Zbog toga će se o ovom pitanju i kasnije govoriti.

Lista problema o kojima bi trebalo raspravljati, obuhvaća, bez pretenzije da bude kompletna, pitanja naučno-istraživačkog rada, organizaciono-tehnička, ekonomska i kadrovska. Nabrajajući neka od njih i postavljajući ih na diskusiju željeli bismo da iz različitih mišljenja dobijemo prihvatljiva zajednička rješenja za period koji je pred nama, pa makar on bio i najkraći.

Na polju naučno-istraživačkog rada pojavilo se pitanje da li je ishrana stoke i priprema stočne hrane posebno područje istraživanja, ili ih treba tretirati kao integralni dio stočarske proizvodnje. Sigurno je, da se u stočarskoj proizvodnji moraju na najpovoljniji način koristiti svi faktori koji na nju utječu, genetski, ekološki i ekonomski, ali izgleda da nema razloga da se proučavanju pojedinih faktora pristupi na način koji najbolje može osigurati rezultate. Područje ishrane stoke daje mnogo mogućnosti za istraživački rad i zahtijeva toliko ulaganja napora i sredstava, da bi mu se moglo posvetiti mnogo više i kadrova i tehničkih mogućnosti, nego što se do sada posvećivalo.

U pogledu tehnike i organizacije proizvodnje krmnih smjesa još uvijek je otvoreno pitanje gdje i kako treba proizvoditi krmne smjese. Da li je u svakom slučaju najekonomičnije proizvoditi krmne smjese na mjestu potrošnje, ili je bolje i ekonomičnije sa stanovišta kvaliteta proizvodnje kao jedne stavke i troškova transporta kao protustavke, koncentrirati proizvodnju za nekoliko stočarskih objekata. Koliki je to broj, koja veličina objekta najbolje odgovara troškovima ulaganja i koji transporti su podnošljivi s aspekta ekonomičnosti ulaganja? O tome postoje potpuno oprečna mišljenja i bilo bi interesantno da ih konfrontiramo i pokušamo izvesti neke zaključke.

Jedno od najvažnijih pitanja u ekonomskim odnosima je status proizvođača stočne hrane. Kakav je njegov odnos prema proizvođaču stoke? Može li se održati samostalni komercijalni proizvođač krmnih smjesa ili je njegovo mjesto samo uz proizvođača stoke? Kako provesti takvu integraciju, da li u obliku kombinata, poslovnih udruženja, stvaranja vlastitih farmi od strane proizvođača krmnih smjesa i slično? Nama se čini, bar na osnovu dosadašnjih iskustava, da propisivanje i određivanje unaprijed takvih odnosa ne može dati najbolje rezultate. Kombinacija pojedinih oblika odnosa proizvođača krmnih smjesa i proizvođača stoke izgleda da će se najčešće pojavljivati. Tako će se vjerovatno proizvođač krmnih smjesa u poljoprivredno-industrijskom kombinatu pojavljivati i kao prodavač za druge potrošače. Ne izgleda nam ostvarivo da će moći svi proizvođači smjesa biti podjednako opremljeni, pa će vjerovatno dolaziti do specijalizacije, bilo vertikalno, u stepenovanju proizvodnje predsmjesa – bjelančevinasti koncentrat – gotova smjesa, bilo horizontalno specijaliziranjem za pojedine vrste smjesa (goveda, perad, svinje). Kako ćemo kod takvih odnosa stvoriti odgovarajući ekonomski interes kod proizvođača smjesa za ekonomičnu proizvodnju u stočarstvu kod takve, kako se čini, ipak neizbježne podjele rada? To je pitanje o kome naši poljoprivredni stručnjaci mogu mnogo govoriti, naročito oni koji su stekli izvjesna iskustva u formiranju ekonomskih jedinica i vršenju obračuna na takvoj osnovi.

U proizvodnji sirovina počelo se već nešto raditi. Međutim, dok se osiguravaju sredstva za podizanje kafilerija i preradu soje, nije još načeto pitanje proizvodnje soje. Da bi se osigurala potrebna količina soje, bilo bi potrebno za najmanje dvadeset puta povećati sjetvene površine pod sojom. Postoji li za to odgovarajući interes koji bi bio uslovljen visokom proizvodnjom i rentabilnošću? Čini nam se, da bi se u agrotehnici soje moglo naći rješenja koja bi utjecala na brzi skok proizvodnje. Za sada takvih rješenja nema u širokoj praksi. Bilo bi dobro da raspravimo kako će se doći do novih sorti i kako ćemo poboljšati agrotehniku. Tko će proizvoditi soju za sačme? Postoji tendencija autarkije s tim, da svaki proizvođač stoke sije onoliko soje koliko je njemu potrebno. Što će biti sa proizvođačima stoke u područjima gdje je proizvodnja soje nerentabilna, ili s industrijskim proizvođačima stoke i peradi? Slično je i s proizvodnjom lucerkinog brašna pa i ostalih sačmi.

Kako god postavili proizvodnju krmnih smjesa i u kakvom god ona odnosu bila prema proizvodnji stoke, postavlja se pitanje odgovarajućih kadrova. Agronomska služba sve se više specijalizira, pa ni stočar, da ga tako nazovemo, opće prakse neće moći udovoljiti zahtjevima u pogledu ishrane a specijalno u pogledu proizvodnje krmnih smjesa. Spojiti potrebna znanja iz fiziologije domaćih životinja s potrebnim znanjima iz tehnike i ekonomike zahtijeva takvu specijalizaciju agronoma, koja će uz osnovna agronomska znanja biti tako usmjerena da može dati pravi odgovor kako na mjestu proizvodnje, tako i na mjestu potrošnje hrane. Mi imamo jedan manji broj takvih specijalista, stvorenih u praksi, gdje se znanje stjecalo na mnogim iskustvima uspješnim i neuspješnim. Ukazuje se potreba da se već u sistemu školovanja agronomskih kadrova predvidi veće stvaranje stručnjaka za proizvodnju krmnih smjesa i ishranu stoke. Kako stvarati takve kadrove, da li u I, II ili III stupnju visoke nastave? Na koji način stvoriti i osigurati interes privrednih organizacija za financiranje takve nastave? Na Poljoprivrednom fakultetu u Zagrebu osnovan je post-diplomski studij, dakle redovan treći stupanj nastave za ishranu stoke i tehnologiju stočne hrane, ali nije počeo s radom, jer nema polaznika. Prema nekim proračunima trebale bi na području NR Hrvatske do 1965. godine na svim poljoprivrednim dobrima i većim poljoprivrednim zadrugama proraditi mješaonice stočne hrane, a pored toga bi trebalo izgraditi nekoliko velikih tvornica stočne hrane. Izostavljajući potrebe naučno-istraživačke službe, to znači da je potrebno specijalizirati najmanje 30 stručnjaka za ishranu, 30 visokokvalificiranih stručnjaka za pogon i oko 100 tehničara ili pogonskih agronoma. Ako uzmemo potrebe i

savjetodavne službe, onda je taj broj još mnogo veći. Svakako, da je ovo polje rada zanimljivo za mlade agronome, pa se očekuje i odgovarajući interes, ukoliko osiguranje sredstava bude teklo paralelno s pokazivanjem takvog zanimanja.

Pitanje povjerenja u kvalitet smjesa bilo je od samog početka jedno od najspornijih. Bez sumnje, bilo je u početku slučajeva nesolidnog, tobože komercijalnog primješavanja u smjese raznih nevrijednih primjesa, dešavaju se takvi slučajevi ponekad i sada, tamo gdje nema odgovarajuće stručnosti u proizvodnji. Istina je, također, da se sada takvi slučajevi rijetko dešavaju i da je najveći dio proizvodnje krmnih smjesa napravljen od najboljih sirovina. Ipak i sada postoji nepovjerenje, koje je potpuno razumljivo, i da se ono ukloni bit će potreban još dug i uporan rad. Postavlja se pitanje efikasne kontrole, načina deklaracije smjesa itd. Kontrola će sigurno pridonijeti otklanjanju i izbacivanju s tržišta nesolidnih proizvođača, ali je još važnije uspostavljanje odgovarajućih ekonomskih odnosa i stalne savjetodavne službe od strane proizvođača smjesa.

Iznijeli smo neke od problema, koji se pojavljuju u proizvodnji i potrošnji krmnih smjesa. Nisu to svi, a možda ni najvažniji, ali nam izgleda da je sada, kada je upotreba i proizvodnja krmnih smjesa već postala jedan od postulata stočarske proizvodnje, potrebno pokrenuti raspravu o njima i u nju uključiti što više poljoprivrednih stručnjaka. Naš je zadatak, da postignute naučne rezultate učinimo dostupnim praksi i da otklonimo sve one uzroke koji bi mogli kod toga biti na smetnji. Vjerojatno će i diskusije na skupštini Društva agronoma tome pridonijeti.